

[ย่อ ย วิ ท ย า นิ พ น ธ์]

อ้อมใจ วงษ์มณฑา

นักวิชาการอุดมศึกษา

สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ชีอะฮู : ประวัติ แนวคิด และอิทธิพล ต่อสังคมมุสลิมในจังหวัดพัทลุง

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาหนึ่งที่ชาวพัทลุงนับถือมาก่อนจากศาสนาพุทธ ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอำเภอปากพะยูน อำเภอกงหรา อำเภอลำชะชัน และอำเภอเมืองพัทลุง จากข้อมูลคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพัทลุงระบุว่าปัจจุบันมีผู้นับถือศาสนาอิสลามทั้งสิ้นประมาณ 35 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด เป็นอันดับที่ 2 รองจากศาสนาพุทธ

คอลัมน์พิเศษ “ย่อวิทยานิพนธ์” ฉบับนี้ จะบอกเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและอิทธิพลของลัทธิชีอะฮูที่มีต่อสังคมมุสลิมในจังหวัดพัทลุง ที่ผ่านการศึกษาวิจัยเอกสารและการบรรยาย ประกอบกับการสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตในพื้นที่เป้าหมาย เรื่อง *ชีอะฮู : ประวัติ แนวคิด และอิทธิพลต่อสังคมมุสลิมในจังหวัดพัทลุง* ของนายอะห์มัด อีสัน มหาบัณฑิตอิสลามศึกษา พ.ศ. 2547

“ชีอะฮู” ทางภาษาศาสตร์ หมายถึง ผู้ดำเนินตาม ผู้ช่วยเหลือ ผู้สนับสนุน ผู้นิยม และการเป็นสมัครพรรคพวก ส่วนนิยามทางวิชาการหมายถึง พวกที่ให้การสนับสนุนและยกย่องเฉพาะต่อท่านอะลีเป็นเคาะลีฟะฮูโดยอาศัยการ

อ้างหลักฐานจากคำสั่งเสียของท่านเราะซูล (คือลัลลลอฮุอะลียะฮ์วะฮัลลัม) และพวกเขาเชื่อว่าตำแหน่งอิหม่ามหรือผู้นำนั้นจะต้องตกอยู่ในหมู่สมาชิกวงศ์วานของท่านอะลีหรือเชื้อสายของอะฮุลบัยต์เท่านั้น

จริงแล้วชีอะฮูปรากฏขึ้นมาครั้งแรกในลักษณะของกลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นจำนวนหนึ่ง ที่เห็นว่าตัวท่านอะลี อิบน์อบีฏอลิบเท่านั้นที่เหมาะสมและมีสิทธิ์ในตำแหน่งเคาะลีฟะฮู แต่ต่อมากลุ่มนี้ก็ได้วิวัฒนาการแปรเปลี่ยนเป็นแนวความคิดหนึ่งทางความศรัทธา (อะกีดะฮู) และอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่อต้านบรรดามุสลิมชนกลุ่มใหญ่ที่เป็นอะฮุลซุนนะฮ์ตลอดมาในประวัติศาสตร์ จนทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในแนวทางนี้

เต็มไปด้วยบุคคลต่าง ๆ ที่ไม่หวังดีและคิดคอยทำลายอิสลามและรัฐบาลมุสลิมเข้ามาแอบแฝงอยู่อย่างมากมาย ถึงกับบรรดาอะลมะฮ์และนักประวัติศาสตร์อิสลามหลายท่านเห็นว่าแทบไม่มีการลุกฮือต่อต้านและพยายามแยกตัวออกจากการปกครองของรัฐบาลกลาง หรือไม่มีปัญหาขัดแย้งทางความเชื่อใดๆ เกิดขึ้นในสังคมมุสลิมที่ไม่มีกลุ่มชนต่าง ๆ ในสายของชีอะฮ์อยู่เบื้องหลัง

ความขัดแย้งและความอาฆาตแค้นของกลุ่มชีอะฮ์ต่อชาวอะฮ์ลุลซุนนะฮ์ได้มีอยู่และสะสมตลอดเรื่อยมาจากประวัติศาสตร์นับเป็นเวลากว่าพันปี พวกชีอะฮ์ที่แฝงตัวปะปนอยู่ในสังคมส่วนใหญ่ที่เป็นมุสลิมชาวอะฮ์ลุลซุนนะฮ์ พยายามอาศัยช่องทางและหาโอกาสเรียกร้องโน้มน้าวชวนเชื่อให้พี่น้องมุสลิมโดยทั่วไปเห็นด้วยกับแนวความคิดของพวกเขาอยู่เสมอ คล้ายกับว่าแนวความคิดนี้ได้เป็นศาสนาหนึ่งที่มีหลักความเชื่อและแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับอิสลามที่ท่านเราะฮูล (คือลัลลอฮ์อะลัยฮิวะซัลลัม) นำมาและเป็นที่ยอมรับของมุสลิม 3 ศตวรรษแรก (สะละฟุศคอและห์) เคยยึดถือมา

ชีอะฮ์เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์ คือหลังจากท่านนบีมุฮัมมัดคือลัลลอฮ์อะลัยฮิวะซัลลัมได้เสียชีวิตลง ก่อตัวจากความนิยมเลื่อมใสของบรรดาเศาะฮาบะฮ์กลุ่มหนึ่งที่มีต่อท่านอะลี อิบน์อบีฏอลิบ และเห็นว่าท่านอะลีคือบุคคลที่คู่ควรที่สุดสำหรับตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์หลังจากท่านนบี

กระแสดังกล่าวเดิมที่เป็นแค่เพียงความนิยมส่วนบุคคลของชนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่เมื่อเสียงของคณะผู้เลือกสรร (คณะซุรอ) ส่วนใหญ่ของมวลมุสลิมสมัยนั้นมีมติเลือกท่านอบูบักร

อิบน์อบีฏอลิบอะลีเป็นผู้นำ กระแสดังกล่าวนี้ก็เลื่อนลงไป โดยทุกคนต่างให้การยอมรับและอยู่ภายใต้การนำของเคาะลีฟะฮ์ท่านเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพตลอดเรื่อยมา จนกระทั่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ท่านอุษมานอิบน์อบีฏอลิบขึ้นมารับตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ท่านที่ 4 ต่อจากนั้น แต่ก็มีอาจจัดการนำตัวฆาตกรลึกลับนั้นมาลงโทษได้ เป็นสาเหตุทำให้ท่านมูอาวียะฮ์ อิบน์อบีซุฟยานไม่พอใจจนกลายเป็นความแตกแยกและนำไปสู่การรบพุ่งต่อกันระหว่างกำลังมุสลิมด้วยกัน 2 ฝ่าย คือ สมรภูมิศิฟฟิน (ค.ศ. 657) และสมรภูมินะรอวาน (ค.ศ. 658) ทำให้บรรดาเศาะฮาบะฮ์ต้องเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก

ต่อมาท่านอะลี อิบน์อบีฏอลิบก็ถูกลอบสังหารชีวิตอีกคน โดยน้ำมือของกลุ่มเคาะวาริจญ์ ท่านอัล-หะซัน บุตรชายก็ได้รับเลือกเป็นผู้นำแทน แต่เป็นอยู่ไม่นานก็สละตำแหน่งให้แก่มูอาวียะฮ์ อิบน์อบีซุฟยาน เป็นผลให้ภาพแห่งความเป็นหนึ่งเดียวกันของบรรดามุสลิมสมัยนั้นได้กลับคืนมาอีกครั้ง แต่ไม่นานความเลวร้ายก็ได้ปะทุขึ้นมาอีกเมื่อท่านอัล-หุเซนถูกฆ่าตายอย่างโหดเหี้ยม เมื่อคริสตศักราช 680 ณ แผ่นดินกัรบะลาอ์ในประเทศอิรัก และบรรดาสมาชิกครอบครัวของท่านถูกปฏิบัติอย่างทารุณ อันเป็นเหตุให้ความรู้สึกต่อเชื้อสายของอะลีหรืออะฮ์ลุลบัยต์ก็ประทุกลับกลายเป็นความคลั่งไคล้และกาลต่อมาแนวความคิดนี้ได้ปะปนกับความเชื่อต่างๆ ของต่างศาสนา เช่น เชื่อว่าดวงวิญญาณของพระเจ้าสถิตอยู่ในตัวผู้นำหรืออิหม่าม หรือเชื่อว่อิหม่ามคือผู้รับบาป สามารถล้างรูน้สิ่งเร้นลับและแสดงสิ่งปาฏิหาริย์ต่างๆ ได้ เป็นต้น จนกระทั่งวิวัฒนาการเป็นความเชื่อทางศาสนาของลัทธิชีอะฮ์ในกาลต่อมา

“ชีอะฮ์” ทางภาษาศาสตร์หมายถึง ผู้ดำเนินตาม ผู้ช่วยเหลือ ผู้สับสนุน ผู้นิยม และการเป็น สัมครพรรคพวก ส่วนนิยามทาง วิชาการหมายถึง พวกที่ให้การ สับสนุนและยกย่องเฉพาะต่อ ท่านอะลีเป็นเคาะลีฟะฮ์โดยอาศัย การอ้างหลักฐานจากคำสั่งเสีย ของท่านเราะซูล (คือลัลลลอฮูอะ ลัยฮิวะซัลลัม)

ลัทธิชีอะฮ์ในจังหวัดพัทลุง เกิดขึ้นจาก 2 สาเหตุ คือ (1) กระแสการปฏิวัติของโคมัยนีใน อิหร่านเมื่อปี 1979 และ (2) การเผยแพร่ของกลุ่ม ชีอะฮ์จากกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีสถานทูตอิหร่าน ให้การสนับสนุน และจากบุคคลแรกๆ ที่ได้รับความ คิดลัทธิชีอะฮ์ในจังหวัดพัทลุงก็คือนายไรรานา อรุณรังสี และในปี ค.ศ. 2529 ได้เริ่มมีการพยายาม เผยแพร่แนวความคิดนี้ขึ้นในหมู่มุสลิม จน กระทั่งปัจจุบันได้มีผู้เลื่อมใสยอมรับเพิ่มขึ้นเป็น จำนวนมากมายในหลายอำเภอ โดยเฉพาะใน เขตอำเภอกงหราอันเป็นสถานที่ตั้งของสถาบัน ดารุซซะฮ์รออฮ์ ศูนย์กลางเพื่อการเผยแพร่ใหญ่ ของกลุ่มชีอะฮ์ในภาคใต้

ทั้งนี้ พอสรุปอิทธิพลของชีอะฮ์ที่มีต่อสังคม มุสลิมจังหวัดพัทลุงออกเป็นด้านบวกและด้านลบ ได้ดังนี้

อิทธิพลด้านลบ

1. ทำให้เกิดการแตกแยก การทะเลาะ วิวาทในเรื่องศาสนา

2. ทำให้เกิดการบิดเบือนในข้อมูลด้าน ต่างๆ เกี่ยวกับอิสลาม ดังที่ปรากฏในหนังสือของ กลุ่มชีอะฮ์เล่มต่างๆ

3. ทำให้เกิดข้อคลุมเครือในเรื่องศาสนา

4. ทำให้เกิดความสับสนในหมู่มุสลิม และคนต่างศาสนิก

5. ทำให้เกิดความแตกแยกในหมู่มุสลิมใน จังหวัด

อิทธิพลด้านบวก

1. ทำให้เกิดการตื่นตัวในหมู่มุสลิม โดยทั่วไป

2. ทำให้มุสลิมชาวชุมชนะฮ์เองสนใจศึกษา เกี่ยวกับชีอะฮ์มากขึ้น

3. ทำให้บรรดานักวิชาการชาวชุมชนะฮ์ได้ กลับมาทบทวนบทบาทของตนเองในการตระวะฮ์ ใหม่

4. ทำให้องค์กรด้านศาสนาจากต่างประเทศ คือมูลนิธิอัล-ฮะรอมีนแห่งซาอุดีอาระเบียสนใจ และให้ทุนสร้างสถาบันการศึกษาด้านศาสนาของ ชาวชุมชนะฮ์ขึ้นในพื้นที่หมู่บ้านนาทุ่งโพธิ์คือ โรงเรียนบารุงอิสลาม ซึ่งห่างออกไปจากสถาบัน ดารุซซะฮ์รออฮ์แค่เพียง 500 เมตรเท่านั้น พร้อม รับผิดชอบค่าเงินเดือนครู ค่าบริหารการจัดการ ทั้งหมด

5. ทำให้องค์กรด้านศาสนาจากต่างประเทศ คือองค์กรอียิปต์อุดุดุรอฮ์แห่งประเทศคูเวตสนใจ และให้ทุนสร้างสถาบันด้านการศึกษาและการ สงเคราะห์แก่พี่น้องชาวชุมชนะฮ์ขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน ทุ่งเหรียญ อำเภอตะโหมด ซึ่งอยู่ห่างจากที่ตั้งของ มัสยิดญะวาดของชาวชีอะฮ์ประมาณ 800 เมตร

ความแตกต่างระหว่างชาวอะฮ์ลุลชุมชนะฮ์ กับชาวชีอะฮ์นั้น มิใช่เฉพาะปัญหาปลีกย่อย

ด้านนิติศาสตร์ (ฟิกฮ์) หรือพิธีกรรมบางอย่าง เพียงเท่านั้น แต่เป็นความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงทั้งในเรื่องความเชื่อ (อะกีดะฮ์) และหลักการสำคัญต่างๆ ทางศาสนาอีกด้วย ซึ่งความแตกต่างนี้มีมาตั้งแต่ประวัติศาสตร์แล้วและยากที่จะประสานหรือบูรณาการเพื่อรวมให้เป็นหนึ่งเดียวได้ ฉะนั้นการต่อต้านหรือโจมตีซึ่งกันและกันไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม ย่อมมีแต่สร้างผลเสียโดยรวมต่อภาพลักษณ์ของมุสลิมในสายตาของต่างศาสนา ขณะที่แนวทางแห่งกิตาบุลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และซุนนะฮ์ (แบบฉบับ) ของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม) ให้ถึงแก่นอย่างแท้จริง พร้อมอบรมสั่งสอนให้เยาวชนอยู่ในกรอบที่ถูกต้องของอิสลามให้มากที่สุด

การเผยแพร่และการดำเนินงานด้านต่างๆ ของกลุ่มชีอะฮ์มีการพัฒนาและคืบหน้าเป็นอย่างมาก ในช่วงเวลาอันสั้นเพียงไม่กี่ปีเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากความจริงจังและได้รับความช่วยเหลืออย่างดีจากหมู่มวลสมาชิก รวมทั้งองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและจากต่างประเทศ ขณะที่สภาพทั่วไปโดยรวมของพี่น้องชาวซุนนะฮ์ยังคงย่ำอยู่กับที่หรือแย่กว่าเดิมในเกือบทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษา ดังนั้นชาวซุนนะฮ์โดยเฉพาะนักวิชาการและปัญญาชนทั้งหลายควรหันกลับมาทบทวนบทบาทตนเองและสังคายนาระบบการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่เป็นอยู่ให้มีคุณภาพมากกว่านี้

สิ่งที่ถือเป็นความสำเร็จอย่างชัดเจนประการหนึ่งในการทำงานเผยแพร่ของกลุ่มชีอะฮ์ในจังหวัดพัทลุง นับตั้งแต่กลุ่มนี้เริ่มมีขึ้นเพียงไม่ถึง 10 ปีก็คือ กลุ่มชีอะฮ์สามารถผลิตบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านศาสนาจากต่างประเทศในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทถึง

จำนวน 11 คน และมีแนวโน้มจะสำเร็จมาหลังจากนี้อีกมากมาย ซึ่งบุคคลเหล่านี้ถือเป็นแกนนำสำคัญที่จะเปิดแนวรุกในการเผยแพร่แนวความคิดชีอะฮ์ขึ้นในสังคมพี่น้องชาวซุนนะฮ์ต่อไปในอนาคต

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เสนอจุดยืนซึ่งไม่ใช่ชีอะฮ์ว่าหากพี่น้องมุสลิมยังเป็นฝ่ายรับและขาดการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอิสลามแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่แล้ว กลุ่มชีอะฮ์ย่อมสามารถขยายสมาชิกได้มากขึ้นอีกอย่างแน่นอน เพราะผู้ที่เข้าไปรับชีอะฮ์นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่แล้วล้วนเป็นบุคคลที่เคยอยู่ในซุนนะฮ์สายคณะใหม่แทบทั้งสิ้น เนื่องจากพฤติกรรมที่มักนับถือศาสนาตามความคิดตนเอง ขาดความละเอียดอ่อนในด้านการปฏิบัติ และรีบร้อนในความสำเร็จด้านรัฐมากเกินไป

นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการประสานความร่วมมือกันระหว่างมุสลิมฝ่ายต่างๆ ในเรื่องการทำงานเผยแพร่อิสลาม โดยเฉพาะในส่วนของบรรดาแกนนำทั้งหลาย ทั้งนี้เพื่อสร้างความใกล้ชิดและเข้าใจที่ดีต่อกันยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถทำได้ด้วยอาศัยสื่อหรือทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เช่น การพบปะสังสรรค์ การประชุม อบรม หรือสัมมนาทางวิชาการศาสนา โดยเชิญบรรดาอุละมาอ์ผู้ทรงความรู้ทั้งในประเทศและต่างประเทศมาเป็นวิทยากรให้ความรู้เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมการเผยแพร่ศาสนาอิสลามต่อไป

เอกสารอ้างอิง

อะหมัด อิศัน. 2547. ชีอะฮ์ : ประวัติ แนวคิด และอิทธิพลต่อสังคมมุสลิมในจังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ สาขาอิสลามศึกษา. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลาครีรินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.